

ZAANS
SYMFONIE
ORKEST

met medewerking van Sinfonietta

voorjaarsconcert

zondag 21 april 2013, 15.00 uur
Oostzijderkerk, Zaandam

Vasily Kalinnikov

Chanson Triste

andante

gespeeld door Sinfonietta onder leiding van Julia Barnes en Piet Hulsbos

Franz Schubert

Ouverture im Italienischen Stile, D 591

adagio

allegro

più mosso

Max Bruch

Violin Concerto No.1, opus 26

Vorspiel allegro moderato

Adagio

Finale allegro energico

solist: Joep van Beijnum

PAUZE

Ástor Piazzolla

Adiós Nonino

solisten Lenie van Vuure en Bertie Buis

Pietro Mascagni

Intermezzo uit: Cavaleria Rusticana

andante sostenuto

Antonín Dvořák

Legendy, opus 59

I	allegretto non troppo, quasi andantino
II	molto moderato
III	allegro giusto
IV	molto maestoso

Johann Strauss jr.

Künstlerleben, Walzer, opus 316 (RV 336)

met medewerking van de leden van Sinfonietta

Het is het Zaans Symfonie Orkest weer gelukt een jonge Zaankanter te vinden die met het orkest kan optreden. Ook in 2013 kan het dus de traditie voorzetten. Na het prachtige Haydnconcert van november vorig jaar met Jesse Ang aan de vleugel, is het nu een andere middelbarescholier: Joep van Beijnum. Hij speelt het beroemde vioolconcert van Max

Bruch, een concert dat een begeleidend orkest op volle oorlogssterkte vraagt.

Joep schaaft zich met zijn optreden in de reeks talentvolle jongeren die de afgelopen tien jaar hun bijzondere vaardigheden op tal van verschillende instrumenten hebben kunnen laten horen. Zo traden op de broers Adriaan en Frank Kramer op trompet en trombone, Tijmen Veltman met Tchaikovsky en Beethoven op de vleugel, klarinettist Coen Stuit, de cellisten Chris van Balen en Sebastiaan van Halsema en Bob van den Ent met het prachtige Dvořák-vioolconcert. Allemaal even bijzondere en indrukwekkende concerten met excellerende solisten. Vaste bezoekers bewaren er goede herinneringen aan.

Joep is niet de enige gast in dit concert. Het ensemble Sinfonietta van Fluxus, bestaande uit een tiental jonge strijkers en voor deze gelegenheid wat aangevuld, bijt het spits af met een 'droevig lied' van Kalinnikov. Na het concert van november 2012 heeft het orkest dit ensemble weer gevraagd. En niet alleen om het concert te openen. Aan het eind van het concert schuiven de jonge strijkers van Sinfonietta aan bij de wals van Strauss. Voor hen een heel nieuwe ervaring, tussen het geweld van de koperblazers.

Na het eerste optreden van Sinfonietta nemen de leden van het ZSO hun plaats in voor de traditionele ouverture. Dit keer een van Schubert en wel die 'in de Italiaanse stijl'. Waarna Joep van Beijnum

de viool onder de kin neemt voor het topstuk van deze middag: het befaamde en alom geroemde vioolconcert van Bruch.

En er is ook een verrassing. Als voorproefje van wat ons in de komende week te wachten staat. Dat staat geprogrammeerd na de pauze.

Na dit gelegenheidsstuk volgen nog drie stukken. Eerst een classic-fm-kraker, gevolgd door vier romantische legenden van Dvořák. Het concert wordt afgesloten met de al eerder genoemde wals van Strauss. Meer informatie over de stukken vindt u verderop in dit programmaboekje.

Anders dan bij de vorige concerten kan het orkest nog geen datum voor het najaarsconcert geven. Daarvoor is er te veel ongewis, met name op het financiële vlak. Subsidies dreigen te verdwijnen; sponsors haken af en fondsen zijn minder scheutig dan ze waren. Het moet dus (nog) meer van u komen.

U weet toch dat de overheid uw steun beloont? Dat gebeurt op grond van de vernieuwde geefwet. Die houdt onder andere in dat u een kwart meer van de belasting mag aftrekken dan uw gift is. Wat volgt is een voorbeeld. Een gift van honderd euro geldt voor de belasting als € 125,00. Valt u in het hoogste belastingtarief, dan betaalt u in feite bij de aanslag in april 2014 maar € 35,00, terwijl het orkest nu al de volle honderd ontvangt. En dat doordat het orkest een ANBI-aantekening heeft. Het is een Algemeen Nut Beogende Instelling. Voor de volledigheid, het gironummer is 1882242 ten name van Zaans Symfonie Orkest Toonkunst te Zaandam.

Het Zaans Symfonie Orkest zal u zeer erkentelijk zijn.

Voor vandaag wensen dirigent en leden van het ZSO u een fijn concert toe. Met uw steun op naar het volgende optreden.

Het ZSO staat sinds november 2008 onder leiding van **Guido Müller**, van huis uit violist. **Guido Müller** (Leeuwarden, 1968) begon zijn vioolopleiding aan de AVO voor jong talent van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Daarna studeerde hij viool bij Ilja Grubert aan het Rotterdams Conservatorium en bij Zinaida Gilels in Boston. Hij volgde masterclasses bij onder anderen Herman Krebbers, Pavel Vernikov en Jean-Jacques Kantorow.

Sinds november 1996 is hij als violist verbonden aan het Radio Filharmonisch Orkest. Hij heeft ook gespeeld in onder andere het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Nederlands Philharmonisch Orkest, de Amsterdamse Bachsolisten, Nieuw Sinfonietta en het Combattimento Consort. Met deze orkesten trad hij op in binnen- en buitenland. Tevens speelde hij veel kamermuziek.

Guido Müller studeerde orkestdirectie bij Jac van Steen en Edmond Saveniers en in Engeland bij Denise Ham en George Hurst. Ook werd hij diverse keren gevraagd om deel te nemen aan een masterclass orkestdirectie aan de Royal Academy of Music in Londen onder leiding van George Hurst. Guido Müller stond al voor heel wat orkesten. Zo dirigeerde hij het Crea Orkest, het Noordhollands Jeugdorkest, het Utrechts Studenten Orkest en het Canford Festival Orchestra in Engeland. Naast het Zaans Symfonie Orkest dirigeert hij het Vechtstreek Symfonie Orkest in Maarssen.

Al deze activiteiten combineert hij met een eigen lespraktijk in Amsterdam. Alle informatie daarover vindt u op www.vioolschoolmuller.nl

Enkele leden van het *Zaans Symfonie orkest* hebben met elkaar een klein ensemble opgericht. Dit groepje muzikanten heeft zich toegelegd op het spelen van oude dansmuziek. Van Weense walsen naar Italiaanse

smartlappen, langs Argentijnse tango's, richting Vivaldi.

Sanseveria, want zo heet het ensemble, neemt u mee de wereld rond. Enthousiaste musici uit het *Zaans Symfonieorkest* geven uw feest graag iets extra's. Soms wordt de spelers gevraagd of ze het niet erg vinden wat op de

achtergrond te klinken. Het antwoord is NEE; zonder de Sanseveria-bijdrage zou uw speciale moment niet hetzelfde geweest zijn.

Wilt u een bijeenkomst, feestje of receptie verlevendigen met salonmuziek, dan kunt u contact opnemen met José Vosbergen 0610840648. De opbrengst van de optredens komt ten goede aan het orkest.

Joep van Beijnum was al bijna vijf toen hij zijn eerste vioollessen kreeg. Hij woonde toen nog in het Groene Hart van Holland, maar zijn moeder bracht hem elke week naar Amsterdam. Zij, celliste van beroep, had al wel gemerkt dat haar zoon muzikaliteit in de genen had en al netwerkend kwamen ze terecht bij Julia Veerling, een befaamd vioolpedagoge. Toen Joep steeds meer van zich liet horen, is hij van lieverlee overgestapt naar haar echtgenoot Jeroen de Groot. Deze oud-Oskar Backwinnaar polijst hem nu verder.

Inmiddels verhuisd naar Zaandam is Joep leerling van het Zaanlands Lyceum en studeert hij, als de repetities en toetsen hem dat toelaten, elke dag een paar uur viool in zijn eigen studiootje. Daar fröbelt hij ook graag met voor de hand liggende materialen; hij is ook een begenadigd tekenaar. In beide disciplines produceert hij aansprekende resultaten. Alles wat met kunst te maken heeft, heeft

sowieso zijn grote belangstelling. In het kader van zijn maatschappelijke stage, een verplicht onderdeel voor elke middelbarescholier, geeft hij bijvoorbeeld lessen over 'schilderkunst en muziek' op een Zaanse basisschool. Daar vertelt hij over barok in de

beeldende kunst en laat hij zijn gehoor luisteren naar Bach. Of hij leert in een les over impressionisme de leerlingen kijken naar een schilderij van Van Gogh en speelt hij voor hen muziek van Fauré.

Joep behaalde van jongs af aan tal van prijzen op concoursen voor jonge musici. Onder meer bij het Interprovinciaal Muziekconcours (IPMC) in Amstelveen en bij de Iordens Violdagen. Nadat Joep in

2010 de regionale finale van het Prinses Christinaconcours in Rotterdam had gewonnen, drong hij als jongste deelnemer tot de finale van dit concours door. De jury verwoordde zijn optreden zo: 'Virtuositeit en zangerigheid krijgen bij hem het volle pond'. De prijs die hij daar behaalde was een masterclass bij Herman Krebbers. Bovendien nodigde Emmy Verhey hem uit om samen met haar het beroemde dubbelconcert van Bach (BWV 1043) te komen spelen op een door haar georganiseerd festival.

Het vioolconcert van Bruch dat Joep vanmiddag speelt is een virtuoos stuk dat alle groten op repertoire hebben. Het langzame tweede deel dat direct aansluit bij het snellere eerste is het bekendst; het laatste deel vraagt het meest van de solist. Bij de repetities liet Joep horen dat de jury het indertijd goed heeft gezien en gehoord. Aan u de vraag of u dat ook vindt.

Joep speelt op een bijzondere viool, gebouwd door de Franse bouwer Patrick Robin. Deze is hem ter beschikking gesteld door een stichting die als een echte mecenas overigens anoniem wil blijven.

Wilt u meer weten over het Zaans Symfonie Orkest?

Bezoek dan de website:

www.zaanssymfonieorkest.nl

Daar vindt u alles wat u weten wilt. Wat recensenten van de eerdere concerten vonden; hoe u donateur kunt worden; bij wie u zich als lid kunt aanmelden; wanneer de repetities zijn enzovoort.

Natuurlijk kunt u ook gewoon schrijven of bellen:

Secretariaat Treilerstraat 49 1503 JC Zaandam

075 6145602

Julia Barnes is Amerikaanse van geboorte, maar woont al dertig jaar in Nederland. Zij voltooide haar studie altviool aan het Utrechts Conservatorium, waar zij ook les gaf aan vooropleidings- en eerstejaarsleerlingen. Hoewel ze het liefst kamermuziek in kleine bezetting speelt, heeft ze in heel veel beroemde orkesten gespeeld als het Koninklijke Concertgebouworkest en het Radio Philharmonisch Orkest. Julia Barnes is ook oprichter en artistiek leider van

de culturele organisatie Facetten van de kunst, waarmee zij samen met kunstenaars en schrijvers projecten en performances maakt. Sinds 2009 is Julia Barnes verbonden aan FluXus Muziekschool in Zaandam, waar zij altviool- en vioolles geeft. Jonge strijkers, en ook blazers en slagwerkers, brengt zij samen in het ensemble FluXus Sinfonietta. Onder haar leiding leren de strijkers de fijne kneepjes van het samenspelen. De strijkersgroep van Sinfonietta speelt nu ruim een jaar samen en heeft inmiddels heel wat op het repertoire staan.

Bij concerten hanteert **Piet Hulsbos**, van huis uit organist, de dirigeerstok. Hulsbos studeerde naast orgel koördirectie bij Jan Pasveer aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam. Hij is docent

Voorbereidende Vakopleiding en orgel klassiek aan FluXus Muziekschool. Hij beschikt over een zeer ruime ervaring als dirigent van allerlei koren en ensembles. Veel uitvoeringen zijn met medewerking

geweest van grote orkesten, zoals die van de Carmina Burana van Orff met Holland Symfonia. Als dirigent / solist / begeleider heeft hij vele malen meegewerkt aan concerten, radio- en tv-opnamen in Nederland en daarbuiten. Daarnaast is hij organist van de Oude Kerk in Heemstede.

Leny van Vuure raakte als klein meisje al verslingerd aan de accordeon. Ze was er zo goed in dat ze naar het conservatorium ging. In 1961 was ze de eerste die 'op' dat instrument, met als bijvak piano, afstudeerde. In die tijd was dat instrument nog niet zo 'concertzaalfähig' als het de laatste jaren langzaam maar zeker begint te worden. Dat vond ze helemaal niet erg, want de entertainmentkant heeft haar altijd het meeste geboeid. Als ze niet begeleidt, vormt ze een duo met **Bertie van Tongeren**. Ook zij ging naar het conservatorium en behaalde daar haar diploma voor accordeon en schoolmuziek. Later ook nog voor docent elektronisch orgel. Heel lang heeft ze op verschillende muziekscholen gedoceerd en ze treedt op als begeleidster van koren. Vandaag begeleiden ze elkaar.

Vasili Sergejevitsj

Kalinnikov, geboren in 1866, groeide op in een kommervolle tijd. Hij ging naar een seminarie, omdat die opleiding gratis was. Daar ontdekte men dat hij bijzondere aanleg voor muziek had. Binnen de kortste keren stond hij als dirigent voor het koor. Later ging hij naar Moskou om zich verder in de muziek te bekwamen. Het conservatorium kon hij niet betalen, maar met een studiebeurs rondde hij wel een (lagere) opleiding tot fagottist

af. Op voorspraak van Tchaikovsky kreeg hij zijn eerste aanstellingen als dirigent en ook kreeg hij hulp van Rachmaninov die ervoor zorgde dat zijn muziek werd uitgegeven. Van zijn betere omstandigheden heeft hij niet lang kunnen genieten, omdat de tuberculose die hij in zijn jeugd had opgelopen, hem sloopte. Hij werd maar 34 jaar. De muziek die hij schreef is typisch Russisch voor die tijd. Dat wil zeggen dat hij gebruik maakt van folkloristische elementen. Het oorspronkelijk voor piano geschreven 'droevig lied' waarmee Sinfonietta het concert opent, is daar een goed voorbeeld van.

Het orkest repeteert in 'de Amandelbloesem' in Wormerveer

Franz Peter Schubert is van 1797 en hij werd maar 31. In dat korte leven heeft hij een heel omvangrijk oeuvre geproduceerd. In nauwelijks twintig jaar tijd schreef hij onder andere dertien opera's, zeven missen, negen symfonieën, veel kamermuziek, een zeer grote hoeveelheid pianowerken en meer dan zeshonderd liederen.

Kleine Franz bleek over een grote muzikale aanleg te beschikken die de lessen op viool, orgel en piano van zijn vader snel oppikte. Hij vervolgde zijn opleiding toen hij als koorknaap werd toegelaten tot de Wiener Hofkapelle, de bakermat van de latere Wiener Sängerknaben. Eerst als violist, al snel als concertmeester en dirigent in het schoolorkest raakte hij vertrouwd met de symfonieën van Haydn en Mozart. In deze periode begon hij zelf ook te componeren met wat kleine kwartetten, pianostukken en liederen en zelfs een eerste symfonie. Wegens stemwisseling verliet hij in 1813 de Hofkapelle en begaf zich, naar verluidt om de dienstplicht te ontduiken, in het onderwijs, op de school van zijn vader. Lesgeven bleek evenwel niks voor hem. Hij wilde componeren, en dat deed hij. Zeer tot ongenoegen van zijn vader die vond dat zijn zoon op een onfatsoenlijke manier een karige boterham verdiende. Zo leefde hij lange tijd in armoede, mede door zijn gebrek aan zakelijk inzicht. "De staat moet mij maar onderhouden, ik kan nu eenmaal alleen maar componeren", schijnt hij ooit gezegd te hebben. De schatrijke familie Esterházy heeft dat 'verzoek' daadwerkelijk ingewilligd en nam Schubert als muziekleraar aan. Zodoende verbleef hij in de zomers van 1818 en 1824 op hun vorstelijke paleis in Hongarije.

Op muzikaal gebied was hij eigenlijk autodidact. Als vijftienjarige bestudeerde hij zorgvuldig het werk van andere grote componisten zoals Beethoven, Mozart en Haydn. In veel instrumentale werken van Schubert is de invloed van deze Weense klassieken groot, vooral die van Mozart. Tijdens zijn leven werden zijn symfonieën niet bij grote

concerten uitgevoerd, hoogstens door kleinere orkesten in een amateuristische ambiance. Sommige bleven zelfs in de la liggen en werden pas veel later ontdekt. Nu hebben de symfonieën van Schubert een onbedreigde plaats binnen 't orkestrepertoire en worden ze alom gewaardeerd om het gebruik van harmonie en melodie en om de heldere dialogen tussen de verschillende instrumenten. Op het eerste gehoor eenvoudig, maar met geraffineerde wisselingen in toonsoort en tempo.

Schubert schreef in totaal acht ouvertures. Ook zij worden gekenmerkt door de uitbreiding en het losser komen van het klassieke patroon. Schubert ging ook hierin zijn eigen gang. Ze hebben soms een liedstructuur met hun herhalingen en variaties op het thema. De ouvertures behoren tot de repertoirestukken van tal van amateursymfonieorkesten, misschien wel doordat ze veel op liederen lijken. Luistert u vandaag naar de ouverture in Italiaanse stijl.

Max Bruch werd in Keulen geboren, in 1838, toen de romantiek nog welig tierde. Toen hij in 1920 stierf, waren de omstandigheden totaal veranderd. De componist Bruch was dezelfde gebleven. Zijn moeder was zangdocente en zij bracht hem de eerste beginselen van de muziek bij. Op zijn veertiende schreef hij al zijn eerste symfonie. Amper twintig was hij toen hij zijn weg in de muziek vond: hij gaf les, dirigeerde en vooral componeerde

hij. In betrekkelijk korte tijd schreef hij drie opera's, heel veel instrumentale stukken, talloze composities voor koor en orkest en ook zijn superromantische eerste vioolconcert. Alom werd hij bewonderd en afgeschilderd als de gewenste opvolger van Mendelssohn. Hoewel kenners zijn koorwerken als zijn beste beschouwen, is en blijft hij toch vooral de man van zijn eerste vioolconcert en in wat mindere mate van zijn 'Kol Nidrei' voor cello. Zijn beide andere vioolconcerten, Bruch zelf vond zijn tweede veel beter, hebben bijvoorbeeld nooit die status weten te bereiken. En dat is iets wat hem aan het eind van zijn leven met bitterheid vervulde.

Op het eerste gezicht lijkt het vreemd dat zijn andere werken het grote publiek beduidend minder aanspreken. Bruchs manier van componeren is immers altijd hetzelfde gebleven. Hij was geen vernieuwer, eerder behoudend en als romanticus bleef hij putten uit het rijke arsenaal aan Duitse melodieuze volksliederen. Om die mooi te kunnen laten klinken, had hij een uitgesproken voorkeur voor de viool. 'De viool kan een melodie laten zingen ... en de melodie is de ziel van de muziek', schijnt een uitspraak van hem te zijn. Misschien is daardoor het langzame, tweede deel, door Janine Jansen 'een van de mooiste delen uit de vioolliteratuur' genoemd, wel zo bekend geworden en gebleven. Maar meer van ongeveer hetzelfde kan niet blijven boeien.

Met de eerste proefversie van het vioolconcert kreeg hij vrijwel onmiddellijk de handen op elkaar. Toch duurde het daarna nog vier jaar voor het af was. Hij worstelde bijvoorbeeld met de negatieve kritiek van dirigent Hermann Levi die vond dat het werk grote structurele tekortkomingen had. In die tussentijd herschreef hij het concert zeker zes keer. Hij bleef evenwel vasthouden aan zijn uitgangspunt en liet de melodie prevaleren boven de structuur.

Het stuk staat op repertoire van alle grote violisten; sommige beginnen er al heel jong mee en blijven het spelen. Janine Jansen was twaalf toen ze het voor het eerst speelde; Joep van Beijnum is maar iets ouder. Wie weet

Het Zaans Symfonie Orkest kampt met hetzelfde probleem als waarmee veel verenigingen te maken hebben: gebrek aan geld. De eigen middelen zijn niet toereikend om dat te realiseren wat het orkest doet. Dat kan alleen dankzij de steun van donateurs, vrienden van het orkest en een, helaas gestaag geringer wordend aantal instellingen. Dirigent, bestuur en leden zijn dan ook zeer erkentelijk voor de steun van al diegenen die het Zaans Symfonie Orkest willen blijven steunen met een donatie. Verder danken ze het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Stichting Ir. P.M. Duyvis, de Gemeente Zaanstad en het Honig-Laanfonds voor hun ondersteuning. Zonder deze steun zou het Zaans Symfonie Orkest niet kunnen bestaan. Wilt u het werk van het ZSO steunen, dan kunt u zich opgeven als vriend van het orkest bij het secretariaat Treilerstraat 49 1503 JC Zaandam Voor giften aan het orkest is het van belang te weten dat het orkest officieel te boek staat als ANBI, een 'algemeen nut beogende instelling'. Dat betekent, in de inleiding van dit boekje stond een voorbeeld, dat giften aan het orkest fiscaal aftrekbaar zijn.

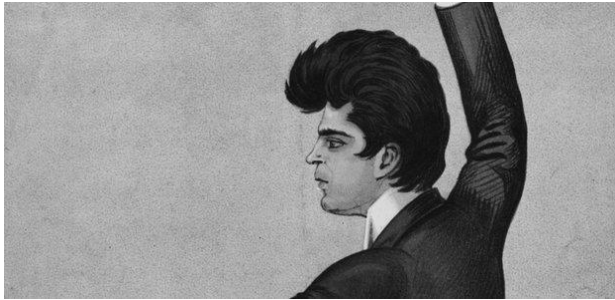
**Ástor
Piazzolla**
1921 -1992
was een
Argentijnse
tanguero en
componist
die in
Nederland

vooral beroemd is geworden door *Adiós Nonino*. Het verhaal gaat dat hij tijdens een verblijf in Amerika te horen kreeg dat zijn vader was overleden. Piazzolla zou zich toen op zijn kamer hebben teruggetrokken en al improviserend op zijn piano dit lied hebben gecomponeerd. "*Adiós Nonino*" betekent "Vaarwel opaatje".

Piazzolla speelde in tal van Argentijnse tango-orkesten. Ook door hem gecomponeerde stukken stonden op de lessenaar, maar die moesten alle worden aangepast, omdat ze 'van een te hoog muzikaal niveau' waren om goed op te kunnen dansen. In de loop der jaren ontwikkelde hij steeds meer een eigen dynamische stijl, die hem onder de tanguero's tot een controversieel figuur maakte. Hij componeerde bijvoorbeeld stukken waarbij de bandoneon werd ingepast in een symfonieorkest. Aan het eind van het concert werd de zaal letterlijk afgebroken, omdat het publiek vond dat de waardigheid van de bandoneon werd afgenomen, door in een symfonieorkest te worden ondergebracht. De kritiek over zijn onorthodoxe aanpak deed hem zelfs besluiten naar Amerika te emigreren. Daar schreef hij, het is al eerder gezegd, zijn beroemd geworden *Adiós Nonino*. In de jaren daarna woonde hij in Argentinië, Frankrijk en lange tijd in Italië en gaf concerten over de hele wereld.

Als intermezzo hoort u vanmiddag zijn *Adiós Nonino*, niet op de bandoneon, maar gespeeld op twee accordeons. De aanleiding laat zich raden.

Pietro Antonio Stefano Mascagni is van 1863 en afkomstig uit Livorno. Als buitengewoon muzikale bakkerszoon had hij sponsors nodig om een opleiding te kunnen volgen. Dat deed hij aan het conservatorium in Milaan, waar hij bevriend raakte met zijn jaargenoot Puccini. Al heel snel hield hij het daar voor gezien en scharrelde zijn kostje bij elkaar als violist en als flamboyante dirigent bij rondtrekkende operettegezelschappen.

Het was toeval dat hij ontdekte dat een muziekuitgever uit Milaan een wedstrijd uitschreef voor de compositie van eenakters. In een razend tempo schreef hij toen zijn opera *Cavaleria Rusticana*, waarmee hij de prijs won. Hij is er wereldberoemd mee geworden; hij was net 26. De opera werd overal in Italië opgevoerd en zelfs een grootheid als Gustav Mahler dirigeerde hem in Budapest. In 1940 werd de opera vijftig en dat werd uitbundig gevierd. Overal in Italië werd hij opgevoerd en in de Scala in Milaan dirigeerde hij zelf voor een plaatopname, met een speciaal door hem gesproken introductie.

Alom werd hij gezien als de opvolger van Verdi, maar vooral door de concurrentie van zijn oude vriend Puccini is hij de man van één stuk gebleven, die zijn eerste succes geen vervolg kon geven. Hij heeft heus wel zijn best gedaan met een stuk of vijftien opera's, muziek als begeleiding van stomme films en vooral veel vocaal werk. Wat niet wegneemt dat zijn muziek en vooral hijzelf tijdens zijn leven geadoreerd werden, in Italië en ver daarbuiten. Tot in Moskou en Buenos Aires aan toe dirigeerde hij zijn opera's.

Het Zaans Symfonie Orkest speelt vanmiddag natuurlijk niet de hele opera, maar alleen de ouverture. En die is het allerberoemdste geworden. U merkt wel waardoor.

Antonín Dvořák, is geboren in 1841, in de hoogtijdagen van de romantiek. Hij groeide op in een arm gezin in Tsjechië, waar weinig aandacht voor cultuur was. Na een paar obligate muzieklessen van de dorpsonderwijzer ging hij pas op zijn veertiende echt wat met en aan muziek doen. Al snel begon hij ook te componeren. Gelukkig had hij een rijke oom die wel wat in hem zag. Zo belandde hij uiteindelijk op het conservatorium in Praag. Als 21-jarige kreeg hij een betrekking als altist in een salonorkest,

waar hij elf jaar deel van bleef uitmaken. Om meer geld te verdienen gaf hij daarnaast pianolessen.

In zijn vrije tijd ging hij ondertussen, als autodidact, door met componeren. Aanvankelijk met weinig succes. Dat veranderde in 1872 toen hij een stuk voor koor en orkest maakte dat heel sterk leunde op een Tsjechisch-nationaal verhaal. Het is de tijd van de romantiek waarin al het volkseigene werd geadoreerd. Het betekende een regelrechte doorbraak bij het grote publiek. Het bracht hem meteen zoveel roem dat hij zijn baan in het orkest opzegde en zich voortaan kon wijden aan het componeren en dirigeren. Na het succes van zijn Slavische dansen (1878) groeide Dvořáks populariteit razendsnel. De grote Europese orkesten nodigden hem uit om eigen werk te komen dirigeren. In Cambridge ontving hij een eredoctoraat en het toppunt van zijn roem behaalde hij toen hij werd benoemd tot directeur van het pasgestichte "National Conservatory of Art" in New York.

Dvořáks muziek is bij uitstek Tsjechische muziek, waarbij hij rijkelijk putte uit het nationale verleden. In zijn hele oeuvre, dat symfonieën, opera's, concerten en oratoria omvat, vlocht hij melodieën uit de folklore. Met de vier legenden die het Zaans Symfonie Orkest vanmiddag speelt, is het niet anders. Ze zijn afkomstig uit een serie van tien, die oorspronkelijk geschreven was voor twee piano's en later is omgewerkt voor een orkest.

De familie **Strauss** zat in de muziek. Vader Johann was altist van huis uit en had een dansorkest. Hij speelde in Wenen en soms in het buitenland op de grote bals die wij ons allen herinneren van de Sisifilms. In 1835 werd hij benoemd tot Hofballmusikdirektor. Aan de doorbraak van de **wals** als gebruiksmuziek is vooral zijn naam verbonden. Hij was ook een

vruchtbaar componist die ruim 150 walsen schreef. Zijn zoon Johann (1825 – 1899) vond dat wel een leuk beroep, maar zijn vader had niet veel fiducia in zijn muzikale kwaliteiten. Hij stond niet toe dat de kleine Johann vioolles kreeg, want één

muzikant in de familie vond hij wel genoeg. Stiekem leerde zijn moeder hem spelen en hij vond het wel leuk, want hij was nog maar zes toen hij zijn eigen eerste wals componeerde. Toen hij lang genoeg geoefend had, begon Johann Sohn voor zichzelf. Op negentienjarige leeftijd vormde hij een eigen orkest en speelde hij zijn vader er al snel uit. Dat deed hij met eigen composities en bekende werken van zijn vader. Na diens dood in 1849 kreeg hij eindelijk zijn zin. Hij smeedde de beide orkesten tot een nieuwe eenheid en maakte er een echt familiebedrijf van. Daarin was ook plaats voor zijn beide broers, Joseph en Eduard. Van 1863 tot 1870 leidde Strauss de hofbals in Wenen. Voor de besloten feesten waar de keizer zelf bij aanwezig was, speelde hij, op uitdrukkelijk verzoek van de keizer, met een ensemble van slechts veertien musici. Voor de grotere feesten trommelde Strauss ruim dertig muzikanten op en voor de concerten soms zelfs meer dan honderd. Na 1870 nam Eduard het stokje over voor wat de hofbals betreft. Overigens bleef ook dat ensemble onder zijn naam spelen. Soms had hij her en der wel meer orkesten spelen, want Strauss was ook een gehaaid zakenman. Als ‘Walzerkönig’ maakte hij grote tournees, in 1872 zelfs naar de Verenigde Staten.

Hij overtrof zijn vader in alles; ook in het aantal composities. De jonge Strauss componeerde ruim 160 walsen, waarvan de bekendste, *An der schönen blauen Donau*, *Geschichten aus dem Wienerwald*, *Wein Weib und Gesang*, *Wiener Blut* en de *Kaiserwalzer* hem wereldberoemd maakten. Tot op heden worden zij zeer veel gespeeld. Denkt u maar aan het traditionele nieuwjaarsconcert in Wenen en het succes van André Rieu, die als een kopie van Strauss een groot publiek weet te bekoren met de melodieënrijkdom en de charme van de wals.

In totaal schreef hij meer dan vijfhonderd werken, voornamelijk dansmuziek. Naast het grote aantal walsen waren dat onder meer gavottes, galops, marsen, mazurka's, polka's en quadrilles. De grootste verdienste van Strauss is evenwel dat hij de wals wist te verheffen tot een echt concertstuk. De Weense wals dankt aan hem zijn klassieke perfectie in structuur, melodiek en ritmiek. Een mooi voorbeeld daarvan is *Künstlerleben*, dat het Zaans Symfonie Orkest, samen met Sinfonietta als uitsmijter voor u in petto heeft. Het begin met een mooie hoornsolo en een strijkersintro die maar moeilijk op gang lijkt te komen, heeft nog niets van de traditionele driekwartten. Na de introductie volgen vijf walsen in de strikte zin, maar alle met hun eigen accent: robuust, melancholisch, vrolijk, uitgelaten en klagelijk. Het stuk eindigt met een langzaam startend coda waarin korte passages worden herhaald en dat culmineert in een overweldigend slot.

In het ZSO speelden:

Eerste viool: José Vosbergen, Anja Blekkenhorst, Helga Bakker, Mirjam Brinkman, Anna Britala, Milica Kovacevic, Henrik Svahnström..

Tweede viool: Ellis Verreijt, Marja Sinkeldam, Andrew Mattijssen, Judith Friso, Ton Roling, Iris de Leur.

Altviool: Ria Slijkhuis, Maria Sofia Espiga, Jan de Lange, Onno Lotgering.

Cello: Jeannine Groenheiden, Herman Tromp, Anni Kearney, Trudy de Loof.

Contrabas: Saskia Andriessen, Jan Engel.

Harp: Lisanne Koot.

Fluit: Jacco Verburgt, Christine Calis.

Hobo: Yvonne de Groot, Nel Jongh.

Klarinet: Berrie Hendriksen, Inge Out.

Fagot: Wim van den Ende, Harry Verweij.

Hoorn: Arjan Sas, Do Baselmans, Tim Knol, Joke Koolhaas.

Trompet: Endhi Houthuijsen, Loes van den Hoven,

Slagwerk: Leida Zandstra, Hennie Kraaijpoel, Patricia Kuiper.